

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 39. An opiniones Contradictoriæ possint esse simul probabiles.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

disconveniens naturæ rationali & rectæ rationi; Theologicum verò & mortale est transgressio libera divinæ legis: *Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque aternâ pœnâ dignum*: nam l. 2. n. 144. & l. 5. n. 59. ostendemus propositiones illas non esse damnatas, nisi ratione eorum, quæ diverso caractere expressa sunt.

1236 §. 3. Quando prohibetur, ut de propositione ejusmodi damnata nequidem disputativè publicè aut privatim tractetur, nisi forsan impugnando, sensus est, nisi ostendendo ejus falsitatem, unde qui rationes pro ea proponeret inter argumentandum & non solveret aut infirmaret, incideret in pœnas, quia sic defenderet, auctoritatem & robur addendo tali propositioni.

237 Q. 39. *An opiniones contradictoriæ possint esse simul probabiles. R.*

§. I. Possunt esse respectu diversi intellectûs, ut patet, sic enim diversi Judices opposita sæpe concludunt circa eandem causam; diversi Theologi vel Juristæ opposita resolvunt circa eandem quæstionem.

238 §. II. Idem intellectus non potest eodem tempore simul habere duas opiniones contradictorias, sive duo judicia directâ, quorum uno dicat, v. g. pingere diè festo est servile, pingere diè festo non est servile: patet, quia idem intellectus non potest simul judicare idem esse verum & falsum, idem esse & non esse, quod hic fieret.

239 §. III. Idem intellectus potest eodem tempore simul de duabus opinionibus contradictoriis, quæ vel simul in diversis intellectibus, vel successivè in eodem intellectu existere possunt, reflexè judicare, quòd

quòd sint probabiles, ita ut hæ duæ opiniones contradictoriæ sint duo objecta, de quorum singulis, non tantum simul affirmet probabilitatem, sed etiam verè affirmet probabilitatem esse simul, quamvis neutram opinionem directam eliciat vel actu habeat, E. g. potest intellectus meus unico actu dicere; hæ duæ opiniones, *pingere est servile, pingere non est servile*, sunt strictè probabiles, & una non elidit probabilitatem alterius; est communissima cum Terillo de consc. prob. q. 5. assert. 8. contra *Eliz.* l. 2. q. 8. & seqq. *Gonz.* d. 7. §. 18. *Palav. Camargo* & paucos alios: *Prob.* 1. auctoritate *S. Aug.* apud *Ess.* in app. a. 127. sufficit hic locus *Epist.* 118. c. 7. ubi ait, *neminem cogimus ante Dominicam illam cœnam prandere, sed nulli etiam contradicere audemus*: quibus verbis manifestè innuit eo tempore fuisse probabile, & non licere & licere comedere ante sumptionem Eucharistiæ: similiter loquitur c. 3., ubi rationibus ostendit probabile esse, quòd fiat laudabiliter, & quòd non fiat laudabiliter, si quis quotidie Eucharistiam suscipiat, unde neutram opinionem probat aut damnat, sed agnoscit utramque probabilem, remittens unumquemque ad piam suam fidem & affectionem, uti latius expendit *Ess.* a. 128. *Prob.* 2. experienciâ, nam de facto judico has duas 240
opiniones Physicas, *continuum constat punctis, continuum non constat punctis*; similiter istas morales. *pingere die festo est licitum, pingere die festo non est licitum*, esse simul probabiles, evidens enim est mihi, quòd pro singulis sint motiva gravia & nulla certitudo: & licèt certum sit, quòd alterutra earum sit falsa, certum tamen etiam est unam earum esse veram, & quoniam incertum est, quænam determinatè sit vera, pro utraque autem offertur ratio, quæ vehementer alliciat intellectum ad assensum,

utraque determinatè redditur probabilis, non eo sensu, quasi detur probabilitas de simultanea utriusque partis veritate, hoc enim manifestè repugnat, sed quòd detur similtas duarum probabilitatum; quam distinctionem inter probabilitatem similtatis & similtatem probabilitatis si notasset *Eliz.* inquit, *Banholzer* n. 11., sua sibi sophismata facilè solvisset. *Conf.* nam si in eodem homine videam esse iustitiam & luxuriam, homo ille respectu meæ voluntatis est amabilis propter iustitiam & odibilis propter luxuriam, ergo similtiter si respectu ejusdem objecti videam gravia motiva pro & contrà, rectè dico pro eodem objecto esse motiva, hæc apta movere ad assensum, illa ad dissensum, hoc autem est assensum & dissensum esse probabilem, & consequenter etiam opiniones contradictorias esse probabiles, ergo.

§. IV. Idem intellectus potest eodem tempore elicere opinionem directam probabilem circa aliquod objectum, & simul habere actum reflexum, quo affirmet probabilitatem opinionis contradictoriæ, e. g. potest simul sic dicere, *continuum non constat punctis, probabile tamen est constare punctis; pingere die festo est servile, attamen etiam est probabile, pingere die festo non esse servile*; patet iterum, sic enim experimur nos iudicare, & sic etiam passim legimus apud Auctores, qui postquam conclusiones suas posuerunt, vel ut probabiliores vel ut absolutè veras, nihilominus sæpe simul fatentur oppositas etiam suo iudicio esse probabiles. *Conf.* 1. nam odisse possum illum, quem iudico amore dignum, ergo etiam dare possum assensum uni objecto, quamvis iudicem etiam posse dari dissensum, in his enim probabilibus non determinatur intellectus per evidentiam aliquam, sed sæpe per voluntatem.

rem, quæ potest ad unam partem determinare & non ad alteram, uti à n. 398. & à n. 414. dicitur.

Conf. 2. nam aliqui judicant B. Virginem esse maculatè conceptam, & tamen simul judicare debent probabile esse, quòd sit immaculatè concepta, alioquin non posset Ecclesia velle eam coli sub titulo Immaculatæ Conceptionis, quod tamen certum est velle, ergo.

§. V. *Objs. 1.* Si occurrant motiva in utramque partem æqualia, hæc se mutuo elident; si autem pro una parte sint majora, hæc elident probabilitatem aliorum minorum, ergo duo contradictoria nunquam erunt simul probabilia. *R. n. antec.*, cujus falsitas intelligetur ex dicendis à n. 261.

Inst. I. Si unus dicat se vidisse Petrum domi, alter dicat se eodem tempore vidisse foris, hæc motiva se elidunt; ideoque etiam in jure statuitur, ut si utrimque sint pares testes, neutris credatur, sed idem est de quibuscumque motivis suadentibus contradictoria, ergo. *Prob. min.*, ideo priora se elidunt, quia certum est unum illorum dicere falsum, sed etiam certum est unum contradictoriorum esse falsum; & sicuti ibi de neutro ex illis hominibus determinatè certum est, quis dicat falsum, sed tantùm indeterminatè & vagè, & nihilominus auctoritas utriusque eliditur, ita hic, ubi motiva sunt pro contradictoriis, utrimque elidetur probabilitas. *R. Datâ maj.*, de qua à n. 261., *n. min. ad prob. n. maj.*, sed ideo se elidunt, quia sunt planè æqualia & similia, ac præterea certum est unū illorum scienter dicere falsum, & consequenter certus sum deesse uni auctoritatem gravem, & non mereri, ut credam, in eo enim consistit auctoritas hominis loquentis, quòd ex malitia non fallat, & ex ignorantia non præsumatur falli in æstimanda gravitate motivi, quod hic non manet, quia

quia cum uterque testetur de visu proprio, scio alterutrum ex malitia fallere, ergo scio in alterutro deesse auctoritatem, ergo cum nesciam ex qua parte desit, determinate neutri possum prudenter credere, videri potest *Teril.* in Reg. q. 29. n. 36. & q. 38. n. 36. Quid autem dicendum esset, si de visu non testarentur, intelligetur ex dicendis n. 398.

244 *Inst.* II. Saltem si Auctores viginti sint pro una
 903 opinione & totidem pro contradictoria, neutra pars reddetur nequidem extrinsecè probabilis, quia ubi nulla est præsumptio veritatis, ibi nulla est auctoritas, sed in Auctoribus sibi contradicentibus nulla est præsumptio veritatis in utrisque simul, sive in sensu composito, quia certum est alterutros errare, ergo, ita *Eliz.* q. II. §. 4. *Conf.* nam probabile ab extrinsecò fundatur in peritia Doctorum, qui opiniones docent, sed quando sunt contradictoriæ, certum est in alterutra parte esse imperitiam, errorem & ignorantiam, ergo tum non potest pro utraque parte esse auctoritas, ita *Eliz.* §. 1. *R.* 1. Si hæc argumenta valent, ergo in tali casu nequidem potest esse dubium de veritate, quia ubi nulla est præsumptio veritatis, nullum potest esse dubium, cum dubium sit circa veritatem, sed tum nulla erit præsumptio veritatis, quia certum erit alterutros errare & esse imperitos. *R.* 2. n. aff., ad prob. dist. min., in Auctoribus sibi contradicentibus nulla est præsumptio veritatis, id est, non est præsumendum, quod utraque pars copulative dicat verum, c, quod utraque pars distributive, sive quod utrique divisivè dicant verum, n, de singulis enim partibus præsumitur, quod nitantur gravi motivo. Ad *Conf.* dist., probabile ab extrinsecò fundatur in peritia, quæ prudenter præsumitur conformis objecto & communiter non fallit, c, quæ necessariò semper sic
 confor-

conformis objecto & nunquam fallat, n, hinc licet certum sit alterutram partem hic & nunc non habere peritiam conformem objecto sed falli, tamen de singulis prudenter præsumitur peritia, quia singuli communiter verum dicunt, & neutra pars temerè aut sine fundamento solet loqui, videri potest *Teril.* q. 29. à n. 61. & q. 44. n. 16., ubi rectè dicit nomine periti, scientis & prudentis hic venire illum, qui juxta humani intellectus capacitatem est instructus principiis ad materiam illam penetrandam sufficientibus, & debitam in veritate inveniènda diligentiam adhibuit. Vide dicta n. 99. in *Instantia.*

Obji. 2. Quod mihi certò est falsum, non est mihi verè probabile, sed una pars contradictionis est mihi certò falsa, ergo una non est mihi verè probabilis, ita *Eliz.* §. 4. *R. 1.* retorq., quod mihi certò est falsum, non est mihi verè dubium, sed una pars contradictionis est mihi certò falsa, ergo una non est mihi verè dubia, quod negat *Eliz.*, volens utramque partem reddi solum dubiam. *R. 2.* Si argumentum valet, ergo nequidem judicare potero utramque esse probabilem respectu diversi intellectus: quòd autem falsum reddi possit probabile, patet ex communi adagio ex *Aristotele*, quòd multa falsa sint, & non tantum appareant, probabiliora veris. *R. 3.* Quod mihi certò & determinatè est falsum, non est mihi probabile, c, si sit mihi certò falsum, sed indeterminatè & vagè, n. maj., & similiter dist. min. n. conseq., cum enim rescire non possim, quæ pars sit falsa, & pro singulis sit grave motivum, prudenter dico utramque esse probabilem, vide *Teril.* à n. 75.

Inst. I. Si per revelationem tibi constaret unam ex contradictoriis esse demonstratam, utraque non esset tibi verè probabilis, ergo neque nunc. *R. n. ant.*, dummo-

dummodo pro singulis maneret motivum grave, nec rescire possem, pro qua staret veritas, uti rectè Teril. n. 81.

248 *Inst. II.* Motivum pro una parte est falsum, ergo pro utraque parte non est motivum verè grave. *Prob. Conseq.*, aurum falsum non est verè aurum sed tantùm apparenter, ergo motivum grave falsum non est verè motivum grave, sed tantùm apparenter. *Conf.* quia si motivum appareret, quale in se est, appareret nullam habere connexionem cum objecto, ergo re ipsa non est verè grave sed tantùm apparenter. *R. n.* utramque conseq., verè aurum est quid Physicum, quod per apparentiam haberi non potest, è contrà motivum verè grave est motivum propter apparentiam veritatis multùm impellens ad assensum, quod potest motivum falsum, cùm apparere possit verum, & falsitas invincibiliter ignoretur, unde licèt ex parte objecti sit falsitas & sola apparentia, tamen propter hanc ipsam apparentiam est verissima motio magna ex parte motivi impellentis, quod sufficit ad motivum verè grave. *Ad*

249 *Conf. n. conseq.*, quia quamvis verè non sit verum motivum sed tantùm appareat esse verum, tamen verè multùm movet, ergo est verè motivum & verè grave: *Nec obstat*, quòd sit apparentia falsa, nam est quidem falsa respectu objecti, attamen est vera in ratione motivi, quia verè est apparentia veritatis, & quidem talis, quæ verè multùm trahat ac moveat intellectum, ergo est apparentia verè gravis, sicuti error est verè error licèt respectu objecti sit falsus.

250 *Inst. III.* Motivum illud est grave tantùm ex errore & ignorantia, ergo non est verè grave. *Conf.* nam licèt contra SS. Trinitatem sint gravissima argumenta, tamen non faciunt probabilitatem, quia
nempe

nempe sunt de objecto falso, ergo similiter hic. *R.* si sensus antecedentis sit, per errorem & ignorantiam judicatur esse grave, n, ex suppositione erroris & ignorantia invincibilis est grave, c. ant. & n. conseq., quamvis enim error & ignorantia sit causa, cur motivum illud multum moveat, tamen verissimum est, quod multum moveat, & consequenter quod sit grave. *Ad Conf.* n. conseq. non est autem ideo, quia motiva sunt de objecto falso, sed quia eliduntur per certitudinem motivi fidei, quæ docet dari Trinitatem: in nostro casu neutrum motivum elidit alterum & neutrum est certum.

Inst. IV. saltem motivum illud non est verè grave respectu objecti, sed tantum respectu intellectus, quem multum impellit, ergo simpliciter non est grave, sed tantum secundum quid & relatè ad hunc intellectum. *R.* n. ant., non enim potest esse grave respectu intellectus, nisi etiam sit grave respectu objecti, ideo enim intellectus multum impellitur, quia motivum multum apparet esse connexum cum objecto.

Inst. V. Ergo hæreticus etiam poterit habere motivum simpliciter grave respectu objecti sui falsi. *R.* hæreticus materialis, c, hæreticus formalis, subdist., poterit habere, imprudenter, transeat, prudenter, n. seq., hic enim habet ignorantiam vincibilem, quam si excluderet considerando omnia, uti posset & deberet, videret oppositum motivum certum, quo elideretur apparentia sui motivi & appareret imprudentia sui actus: adde, quod apparentia, quam habet hæreticus formalis, non tam sit ratione objecti quam ratione voluntatis malè dispositæ & imprudenter pertinacis, ideoque non possit constituere motivum verè probabile, quod requirit apparentiam rationabilem, & consequenter ratione objecti,

cum

cum dispositione rectæ voluntatis, videri potest *Teril.* n. 10.

254

Inst. VI. Onus, quod est grave propter malam subjecti dispositionem, v. g. propter ægritudinem, non potest dici simpliciter grave, sed motivum grave ex suppositione erroris & ignorantia, est grave propter malam subjecti dispositionem, ergo non est simpliciter grave. *R.* onus grave propter malam subjecti dispositionem, non potest dici simpliciter grave, si omnes ordinariè non sint obnoxii illi malæ dispositioni, uti ordinariè omnes ægri non sunt, c, si ordinariè omnes illi malæ dispositioni sint obnoxii, uti omnes sumus obnoxii errori, & ignorantia invincibili, n. maj., & similiter dist. min. n. cons.

255

Inst. VII. Si talis apparentia possit reddere motivum grave, ergo poterit ita crescere, ut reddat motivum certum. *R.* 1. n. seq., certitudo enim supponit veritatem, cum sit adhæsiō firma ad objectū verum. *R.* 2. poterit ita crescere, ut reddat objectum certum objectivè, n, certum adhæsiō, id est, ut intellectus de se & ex modo tendendi ita firmiter adhæreat objecto falso, sicuti adhæreret vero, c. seq.

256

Inst. VIII. Ratio, quæ est purum sophisma, non est verè sed tantum apparenter gravis, atqui ratio falsa est purum sophisma, quod ab *Aristotele* definitur, id, quod tantum apparet verum, ergo. *R.* ratio falsa est purum sophisma, si sciatur esse falsa, c, & hoc vult *Aristoteles*, si autem invincibiliter nesciatur esse falsa, n. min. & conseq. Nemo dicitur sophista, qui judicando invincibiliter errat, sed sophista est, qui sciens fallaciam argumentationis, eā utitur ad capiendum alterum, cum ipse sciat se non posse ei assentiri, uti rectè *Teril.* q. 25. à n. 34.

257

Inst. IX. Motivum verè probabile & prudens debet esse conforme rationi rectæ, sed motivum falsum

falsum non est conforme rationi rectæ, quia ratio non dicenda est nec existimanda, nisi vera, inquit, S. Aug. de quant. animæ c. 16., ergo motivum falsum non est verè probabile & prudens, ita Gonz. d. 8. n. 34. R. 1. Ergo motivum probabilius, si falsum sit, non erit verè probabile & prudens, quod nemo admittet. R. 2. Motivum verè probabile & prudens debet esse conforme rationi, semper Physicè rectæ, n., saltem Ethicè rectæ, c. maj., & similiter dist. min. n. conseq. S. Aug. tantum vult rationem Physicè rectam debere esse veram: vide dicta à n. 5.

Obji. 3. Si quis possit simul assentiri probabilitati duarum contradictoriarum, ergo & poterit simul inferre duo conscientia dictamina contradictoria, nempe quòd tale objectum sit & non sit licitum. R. poterit hæc inferre ex diversis præmissis, uti explicabitur à n. 313., ubi etiam ostendetur ejusmodi dictamina nullo modo sibi contradicere.

Obji. 4. Qui assentitur uni parti, non potest eodem tempore assentiri alteri, uti dictum n. 238., ergo nec tum potest opinionem de altera habere, ergo multò minùs poterit de altera habere opinionem probabilem. R. Ergo nec tum potest de altera opinionem habere tanquam actum informantem & tum simul receptum in suo intellectu, c, non potest habere tanquam objectum, de quo reflexè dicat, quòd sit opinio prudenter elicibilis, n. seq., & patet falsitas ex dictis n. 241.

Obji. 5. Verum & falsum improbabile pugnant, ergo etiam verum & falsum probabile, ita Eliz. R. n. ant., nam hæc duo, stellæ sunt pares, stellæ non sunt pares, sunt verum & falsum, & tamen utrumque est improbabile, quia pro neutro est grave motivum.